

## Kunsten af beskære roser.

### Tiden før beskærersaksen.

Der har eksisteret roser i millioner af år, før beskærersaksen blev opfundet, og alligevel har roserne forstået at formere sig og udvikle sig uden beskæring. Naturen beskærer planternes vækst på følgende måder: Dyr æder af de nye skud, vinden brækker grene af, og skovbrande lægger områder øde. Disse metoder er grove: Snittene er ikke lagt i specielle vinkler og i præcise afstande fra knopper, som peger i en bestemt retning. Når vi beskærer roser, så skal vi blot gøre det lige så godt eller eventuelt lidt bedre, end naturen ville have gjort det. For at kunne beskære en rose, skal man blot vide, hvorpå busken blomsterne vil komme. Nogle roser har blomsterne for enden af nye skud, mens andre bærer blomsterne på korte stilke, som sidder på lange skud.

Det er ikke alle roser, som kræver beskæring. Roserne ude i naturen bliver ikke beskåret hvert år, og min Rosa rugosa 'Atropurpurea', som jeg plantede for 15 år siden, er uberørt af en beskærersaks.

### Rosers traditionelle størrelse.

Når man ser roser i forskellige lande, vil man lægge mærke til, at den samme sort beskæres forskelligt i de forskellige lande. Der er således en lokal tradition for, hvordan roserne skal beskæres. Disse traditioner er naturligvis betinget af vejret: vinterkulden og vækstperiodens længde, og hvordan man synes, at en "rigtig" rose og en "rigtig" have skal se ud.

Queen Elisabeth beskæres, så den opnår en højde på 1,2 meter i Tyskland (Kordes's katalog) og 1 - 2 meter i Danmark (Mogens Olesen), mens den kan nå en højde på 3 meter, hvis den ikke bliver beskåret, og alligevel kan den blomstre fra top til tå.

Længere oppe af vores vej er der plantet en rose ved en af carportens stolper. Rosen når kun halvt op af stolpen. En englænder ville vælge en rose, som når helt op, og som også kunne dække overliggerne til begge sider.

### Gammeldags remonterende buskroser.

Beskæringen af de gammeldags remonterende buskroser viser, hvor forskellige traditionerne er:

**David Austin:** Ved de remonterende buskroser skal man fjerne korte kvistlignende sideskud, og samtidigt skal man fjerne gamle skud for at fremme dannelsen af nye. Vær omhyggelig med ikke at fjerne for meget og for mange af de stærke skud, da den ellers ikke vil blive til en busk. Rosa hybrida bifera (Hybrid perpetuals) er ofte høje oprette buske, og med sådanne buske skal væksten reduceres med den halve længde, for at man kan opnå en præsentabel busk. Beskæringen skal foregå om vinteren, for at busken kan få en tidlig start, og derved bliver to blomstringer mulig.

**Roger Phillips & Martyn Rix:** De fleste buskroser blomstrer på korte skud, som kommer fra grene, som blev dannet den foregående sommer. Om foråret skal de skud, som blomstrede det foregående år, fjernes, og kun de syv måneder gamle skud skal beholdes. Hvis de er Rosa hybrida bifera (Hybrid Perpetuals) eller meget store Damascener roser, skal grene bøjes og nedkroges. Så vil de blomstre langs hele skuddets længde.

**Valdemar Petersen:** Man fjerner først så meget af det ældste træ, som kan undværes, uden at man ødelægger balancen i busken. De nye skud, der er vokset frem fra basis sommeren før, bør beholde en længde af 50 eller 60 cm. Sideskuddene på de ældste grene, der er blevet tilbage, skæres ind på 3 kraftige øjne. Er der meget kraftige skud fra buskens basis, kan man i stedet for at skære dem tilbage, binde dem vandret ud fastgjort til små stokke og afkorte dem til omkring 1 meter.

**Ilse Höger-Orthner:** Tidligt forår kortes de svage skud ned til 3-4 øjne, de lange skud med en tredjedel. Aflomstrede grene skæres af umiddelbart efter blomstringen.

**S. Millar Gault & Patrick M. Syngé:** Skærearbejdet ved remontantroserne må indskrænkes til kun at bestå i en udtynding af buskene, en bortskæring af døde og meget svage skud. For at undgå at plantens basis bliver alt for træagtig og bladfattig, må buskene langsomt forynges, så der hvert år fremkommer et eller helst flere kraftige skud fra planternes basis.

Sådan kunne man fortsætte med de forskellige grupper af roser. Da forfattere beskriver beskærearbejdet meget forskelligt, er det svært at vide, om de mener det samme, og man kan let blive forvirret. Jeg har iøvrigt endnu ikke mødt nedkrogede roser.

En dag ved frokost bordet snakkede jeg med min kollega om Rose de Resht. Jeg fortalte, at min 'Rose de Resht' var kommet op i øjenhøjde, fordi jeg kun beskar den ved at klippe de afblomstrede blomster af lige over det næstøverste bladpar. Min kollega kikkede forundret på mig og fortalte, at han klippede alle sine roser ned til ankelhøjde om foråret, og hans 'Rose de Resht' aldrig blev så høj.

Sagt på en anden måde: Den måde, hvorpå man beskærer, er afhængig af den effekt, som man vil opnå, og det kan kun havejeren selv bestemme, og fremmede skal ikke komme og sige, at den ene eller den anden måde er forkert. Skab din egen tradition!

Der er større enighed omkring de "moderne" roser. De skal simpelthen bare skæres ned.

Hvis du er forvirret, så glem, hvad du har læst, og snak med dine roser. Roserne tager ikke skade af for lidt beskæring.

### **Beskæringens fysiologi.**

I Politikens bog om Plantebeskæring står der: "Når vi beskærer planter, er hovedformålet at opnå den maksimale dekorative effekt. Det er samtidigt vigtigt at bevare en attraktiv form og et godt udseende med en balance mellem vækst, blomstring og frugtbaring og samtidigt holde planten livskraftig og sund. Inden man begynder at beskære en plante, er det vigtigt at kende dens voksemåde, og hvordan den blomstrer. En simpel undersøgelse vil vise, at de fleste træagtige planter har en ende- eller apikal knop nær toppen af hvert skud. Under denne knop findes sideknopper, der er arrangeret på en karakteristisk artsspecifik måde. De kan være vekselstillet, modsatte, skruestillet eller spredt, og positionen bestemmer, hvor de senere skud vil udvikles. Endeknoppen udøver en såkaldt apikal dominans over sideknopperne, d.v.s. endeknopkens skud vokser hurtigere, og dominansen udøves ved, at den producerer et hormon, som hæmmer sideskuddenes vækst. Hvis endeknoppen fjernes, vil sideskuddene vokse hurtigere. Så det vi gør, når vi skærer et vedagtigt skud tilbage, er, at vi bryder den apikale dominans ved at fjerne kilden til hæmningen. Processen er kendt som "stopning", og de sideskud, der udvikles som følge af stopning, siges at "bryde". (Man fremkalder en forgrening.) Denne kendsgerning er grundlæggende for al beskæring. Ved beskæring af enhver plante er det vigtigt at skære tilbage til en knop, som danner et skud, der vokser i den ønskede retning. Hvis snittet er ovenfor en knop, som peger udad, vil knoppen danne et skud, som vokser bort fra plantens midte. Dette skuds endeknop overtager da kontrollen over sidevæksten nedenunder. Der findes ingen synlige vækstknopper på forveddede grene hos træer og buske, skønt sovende knopper normalt er tilstede inde under barken."

### **Absolut nødvendig beskæring.**

Døde grene skal fjernes. Hvis der er døde knopper på en gren, skal man beskære så langt ned, så de døde knopper fjernes.

Grene, som er angrebet af rosenstængelsyge, kan man lige så godt fjerne med det samme, da de vil gå ud i løbet af foråret.

Hvis der er grene, som gnider mod hinanden, skal man fjerne mindst den ene, da gnidningen ødelægger barken. Det er således ikke nødvendigt at fjerne grene, som blot krydser hinanden.

Svage grene bliver ofte fjernet, fordi de ikke er stærke nok til at bære blomsten. Hvis planterne står tilstrækkeligt tæt, vil de svage grene blive holdt oppe af nabo planterne, og så er en fjernelse af de svage grene ikke nødvendig.

Hvis den største knop ikke er yderst på grenen, skal man beskære, så den bliver det.

Overvintrede hyben klæder ikke roserne om foråret, og de vil eventuelt kunne hæmme nyvækst.

### **Absolut forkert beskæring.**

Hvis man ikke opnår den ønskede effekt, må beskæringen have været forkert. De fleste ønsker vel, at roserne skal blomstre, og at rosenbuskene skal have den tilsigtede fylde, og at der dannes hyben, hvis rosen kan det. Hvis man opnår det, har beskæringen ikke været forkert.

### **Udtynding af grene.**

Hvis nogle rosenbuske ikke bliver beskåret i flere år, kan de danne kraftige buske. Du må højst fjerne 1/3-del af kronen, da der ellers kan dannes ubalance imellem kronen og rødderne, og rødderne kan reagere ved at danne vildskud, hvis rosen er podet.

### **Udtynding af blomster (udknopning).**

Ligesom man kan udtynde æbler og blommer for at få større frugter, kan man også udtynde visse roser. Nogle roser blomstrer med cirka 3 blomster for enden af et skud. Hvis de yderste blomster fjernes, vil den midterste blomst blive større. Jeg fik engang besøg af en ivrig rosenudstilller, som blev meget forbavset over, at jeg ikke udtyndede mine roser. Vi har forskelligt syn på, hvad der er væsentligt, og jeg synes stadigvæk, at det er overflødigt at fjerne dette karakteristiske tegn hos disse roser.

### **Fjernelsen af visne blomster.**

Når blomsterne er afblomstret, skal man overveje, om de visne blomster skal fjernes for syns skyld, for rosens skyld eller slet ikke.

Hvis rosen danner flotte hyben, som er foder for fuglene, så bør man ikke fjerne de visne blomster.

Hvis rosen selv taber de visne blomster, kan man overlade arbejdet til rosen selv.

De engangsblomstrende roser vil ikke have gavn af, at de visne blomster fjernes. Hvis man fjerner dem, gør man det for syns skyld.

Hvis rosen vil danne nye blomster, når de visne blomster fjernes, vil den have gavn af dette. Der vil derefter komme et nyt skud i det øverste bladhjørne.

### **Beskæringens redskaber.**

Sædvanligvis benytter man en skarp beskærersaks.

Hvis man ikke vil gå i detaljer, kan man benytte en hækkeklipper, men så bør man klippe efter med en beskærersaks, så snittene bliver rene.

Min kommune har også benyttet en grønthøster til beskæring af en rugosa rabat. Beskæringen blev udført, men da der blev skåret meget lavt, var der meget få sovende knopper tilbage, og ukrudtet fik for gode vækstbetingelser.

### **Beskæringens tidspunkt.**

Roserne skal beskæres, når man kan se hvilke knopper, der vil blive de dominerende knopper, og når man kan se forskel på døde grene og levende grene. Jeg begynder på at beskære mine roser, når knopperne er ca. 1 cm lange, og jeg beskærer de mest hårdføre roser først. I Sverige beskærer man tehybrider og floribunda roserne, når birkens nye blade er så store som museører. Det er en god idé at beskære, når en bestemt begivenhed i naturen sker, da roserne bryder på forskellige tidspunkter, fordi vinter- og forårsvejret er meget forskelligt fra år til år. Hvis man beskærer sent, kan man komme til at støde de nye skud af, når man færdes i rosenbedet.

Hvis man ønsker den effekt, at de juli-blomstrende roser skal blomstre til samme tid hvert år, så skal man beskære roserne på samme sene dato hvert år. Mogens Olesen anbefaler, at roserne først beskæres, når frosten er forbi om foråret. Sidst i april skulle være ideelt.

Klatreroser skal beskæres efter blomstringen, det vil sige i juli måned. Derefter skal de nye skud bindes op.

Ved de vinterhårdføre roser kan det være nødvendigt at foretage en tilbageskæring, som er fjernelsen af gamle forveddede grene. Dette skal foretages, inden knopperne bryder. Jeg skærer således de gamle (forgrenede) skud væk på mine vilde rugosa'er en smuk dag i januar eller februar, når jeg trænger til at komme ud i det fine vejr.

### **Hvorfor er beskæring af roser et problem?**

Mange rosenbuske kan blive større, end vi kan akceptere. Derfor kan det blive nødvendigt at skære ned til de sovende knopper, og så bliver det svært at overholde reglerne om retning, hældning og afstand.

Det må være væsentligt, at snitfladen ikke er vandret for at undgå at der samles vand på den.

Hvis man vil skære ned til de sovende knopper, så vil jeg foreslå, at man ikke skærer længere ned, end der er plads til 3-8 sovende knopper på hver gren. Erfaringen vil vise, hvor mange centimeter dette er, og det vil være forskelligt fra sort til sort. Dette kaldes også "hård beskæring".

### **Hvorfor er beskæring af roser ikke et problem?**

Beskæringen af roser følger de samme regler som beskæringen af havens øvrige planter. Derfor bør beskæring af roser ikke være noget problem. Du skal blot vide, hvor meget busken må fylde, og hvor blomsterne vil komme. Kun rosen selv kan fortælle dig, hvor meget grenene skal afkortes. Som sagt, snak med den.

Hvis du kommer til at beskære for meget, vil en velgødet rose danne nye skud fra basis. Disse kan du så beskære rigtigt næste år.

### **Det allervigtigste.**

Hvis man vil have et godt resultat efter beskæringen, skal roserne have rigeligt med en alsidig gødning efter beskæringen, så roserne får en kraftig nyvækst til erstatning for det, som du skar væk.

### **Litteratur.**

David Austin: The Heritage of the Rose. 1988.

Christopher Brickell: Plantebeskæring. 1981.

S. Millar Gault & Patrick M. Synge: Rosernes Bog. 1975.

Ilse Höger-Orthner: Gammeldags Roser. 1993.

Peter Jordt: Rosenstængelsyge. RosenNyt 7(2), 22-23; 1994.

Mogens N. Olesen: Roser i danske Haver. 1985.

Valdemar Petersen: Gamle roser i nye Haver. 1968.

Roger Phillips & Martyn Rix: Roses. 1988.

Inger og Peter Skovløkke: Beskæring af roser. RosenNyt 9(1), 12-20;1996.

Trykt i RosenNyt 10(4), 10 - 14 (1997). Enkelte tilføjelser her.